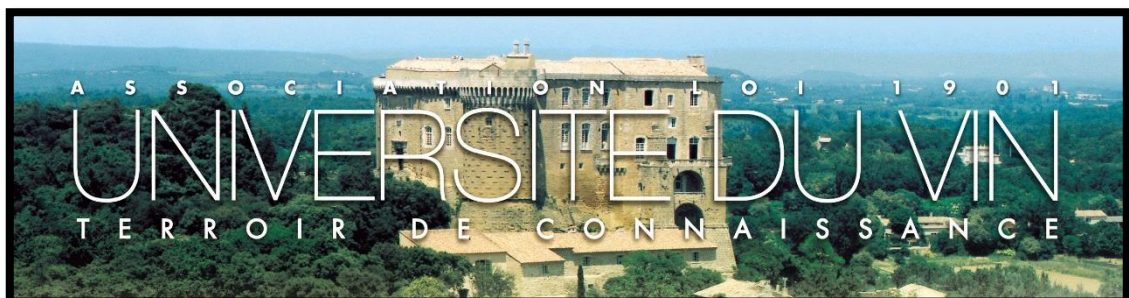

België is een klein land, maar groot in wijn en gastronomie.

La Belgique est un petit pays, mais grand dans le vin et la gastronomie

Lisa Vanderstraeten

Eindwerk academiejaar 2017 – 2018

voor het verwerven van de titel

Sommelier-Conseil

geschreven in opdracht van

de Vlaamse Wijnacademie

en

l' Université du Vin de Suze-la-Rousse

door

Lisa Vanderstraeten.

Vlaamsekaai 122 B

9000 Gent - België

Voorwoord

Mijn naam is Lisa Vanderstraeten. Mijn eerste aanraking met wijn had ik in 2012 toen ik in mijn 5de middelbaar zat. Op Stella Matutina Te Michelbeke, ik was meteen gegrepen door de wijnmicrobe.

Het was een nieuw vak op school, eindelijk iets nieuws. Het was een vak die mij boeide. Dus ging ik meer studeren en opzoeken over de materie "wijn" opzich. Het enige nadeel dat ik ervaarde was dat alles oppervlakkig bleef. Met als resultaat dat ik aan zelfstudie begon te doen. Na een paar maand kwam ik tot de conclusie dat dit onbegonnen werk was.

Er is heel veel te leren over de materie wijn opzich en dan komen de verschillende landen, regio's , appellaties. Ik zag door de bomen het bos niet meer.

Dan heb ik besloten om een opleiding te volgen bij syntra. Ik zit dan nu ook in mijn derde jaar en in de eindsprint naar de finish – Suze La Rousse. Maar eerst mijn eindwerk.

Mijn eindwerk gaat over België en het beste van eigen bodem zowel op vlak van de wijnbouw als de gastronomie. Deze 2 ga ik koppelen met elkaar op elk vlak van de gastronomische piramide.

Ik heb zowel een "gewoon " gastronomische restaurant , een 1ster en 2 sterren Michelin Restaurant gekozen om mee samen te werken.

Waarom heb ik voor dit thema gekozen ?

Ik werk zelfs in een restaurant met 1 ster en ga ook vaak gaan eten.

Op deze momenten vind ik het zeer jammer dat er zo weinig restaurants zijn die Belgische wijnen op hun wijnkaart hebben staan.

Ik snap steeds niet waarom. Is dit uit onwetendheid , vrezen ze de prijs of het feit dat deze wijnen niet gaan verkopen

Zelf ben ik een liefhebber en voorstander van Belgische wijnen. In mijn verdere carrière wil ik mij dan ook willen richten in het naar voor brengen van deze wijnen. Zowel op gastronomisch vlak als gewoon in de huiskamer.

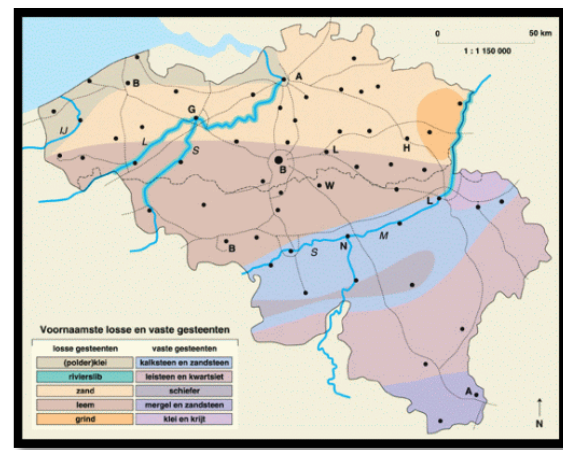

Inhoudstafel

Voorpagina	
Voorwoord	P 1
Inhoudstafel	P 2
1. Inleiding tot de wijnbouw in België	P 3
1.1. Geologie	P 3
1.2. Ecologische	P 5
1.3. Geschiedenis van de wijnbouw in België	P 6
1.4. Bodem	P 7
1.5. Klimaat	P 7
1.6. Druivenrassen	P 8
1.6.1. witte druivenrassen	P 8
1.6.2. rode druivenrassen	P 12
1.7. Wijnstijlen	P 14
2. Indeling van de Appelaties	P 15
2.1. BOB Hautvolland	P 15
2.2. BOB Hageland	P 16
2.3. BOB Haspengauw	P 17
2.4. BOB Côtes de Sambre et Meuse	P 18
2.5. BOB Maasvallei	P 19
3. Wijn en gastronomie	P 20
3.1. Wijndomein hoenshof – d'oude pastorie *	P 20
3.1.1. Korte uitleg wijndomein hoenshof	P 20
3.1.2. Korte uitleg restaurant d'oude pastorie	P 21
3.1.3. Bespreking van de gekozen wijnen en gerechten	P 22
3.2. Domein Entre deux monts - Vlass	P 30
3.2.1. Korte uitleg van Domein Entre deux monts	P 30
3.2.2. Korte uitleg restaurant Vlass	P 31
3.2.3. Bespreking van de gekozen wijnen en gerechten	P 32
3.3. Wijndomein Aldeneyck - Vrijmoed	P 40
3.3.1. Korte bespreking wijndomein Aldeneyck	P 40
3.3.2. Korte uitleg restaurant Vrijmoed **	P 41
3.3.3. Bespreking van de gekozen wijnen en gerechten	P 42
4. Besluit	P 50
5. Bijlagen	P 51
5.1. Opbrengsten van vorige jaren	P 51
5.2. Artikel nieuwste BOB van België : BOB Maasvallei	P 52
6. Bronnen	P 53

1. Inleiding tot de wijnbouw in België

Figuur 1 indeling van de ondergronden in België

1.1. Geologie

België is een klein land met een rijke ondergrond. Het land heeft afzettingen van zowat alle geologische perioden.

Denk maar aan de polders, de Vlaamse heuvels in de Vlaamse Ardennen, het Kempische plateau, de Brabantse leemstreek, Maasvalleien, de beboste Ardennen en de Hoge Venen.

Om nog maar te zwijgen over de verschillende ondergronden in onze bodem; steenkool, leem, klei, zand, grind enzovoort (zie figuur 1 indeling van de ondergronden in België)

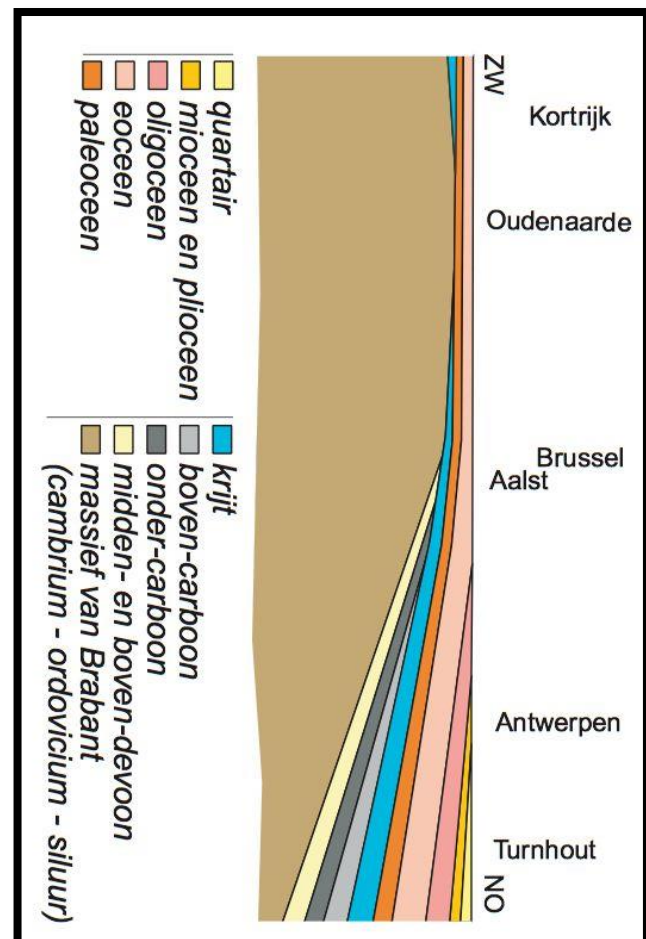
Ruim gerekend kan men België indelen in 3 grote gehelen.

- De Paleozoïsche sokkel
- De dekklagen van de Jura en krijt-tijd en het Tertaire tijdperk
- En de Quartiere Mantel.

De Paleozoïsche sokkel (= het kristallijne moedergesteente) bevindt zich ten zuiden van de lijn Sambre-Maas en bestaat uit gesteenten afkomstig van het Primair.

Later in de Jura en krijt-tijd en het Tertaire tijdperk werden er dekklagen afgezet die op het moedergesteente kwamen te zitten. Deze hebben ten noorden van de Sambre een Noordwaartsgerichte helling van ongeveer 1°. Hoe meer men naar het noorden gaat hoe dikker de afzettinglagen (sedimentlagen) worden. Zie (figuur 2 : afzettinglagen van België)

Bovenop deze dekklagen bevindt zich tenslotte de Quartiere mantel. Deze mantel is van maar een paar centimeter tot soms 2 meter dik, deze werd heel recentelijk (1,8 miljoen jaar geleden) afgezet. De mantel bedekt grote delen van Laag- en Midden België, alsook een paar delen in hoog België.

Figuur 2 afzettinglagen van België

In België zijn er ook een aantal specifieke gebergten en massieven te vinden:

- De Ardennen

Het ontstaan van de Ardennen is door het verschuiven van aardplaten, sedimentatie en vulkanisme.

De vorming van de Belgische Ardennen vond miljoenen jaren geleden plaats. Het laaggebergte wat hierdoor gevormd is wordt ook wel het Rijnlands-leisteen-Plateau genoemd.

Zelfs nu vinden er nog verschuivingen plaats tot 1 cm per jaar.

De oudste gesteenten zijn zandsteen en leisteen. Maar door de vroegere aanwezige zeeën en rivieren vind men hier ook veel kalksteen.

- Rijnlands leisteenplateau

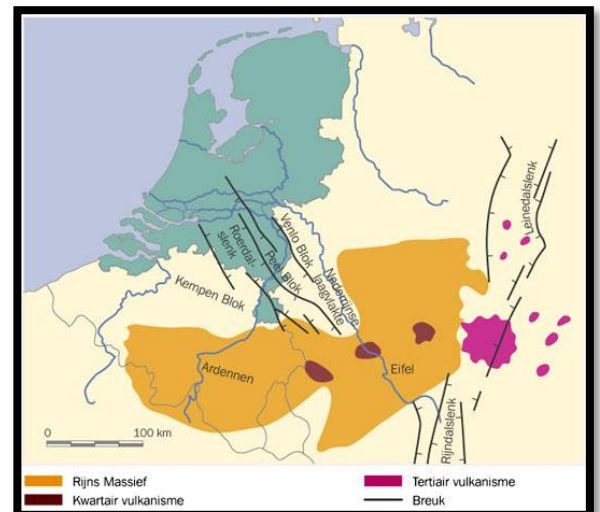
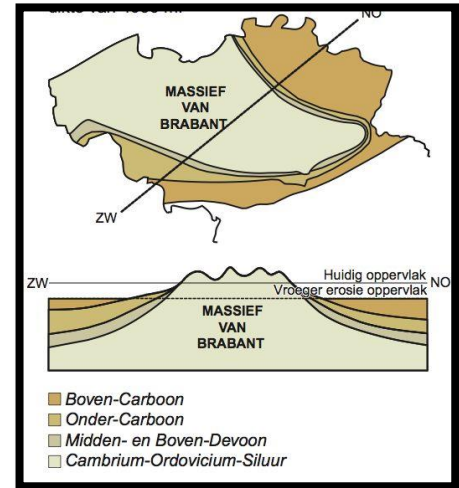
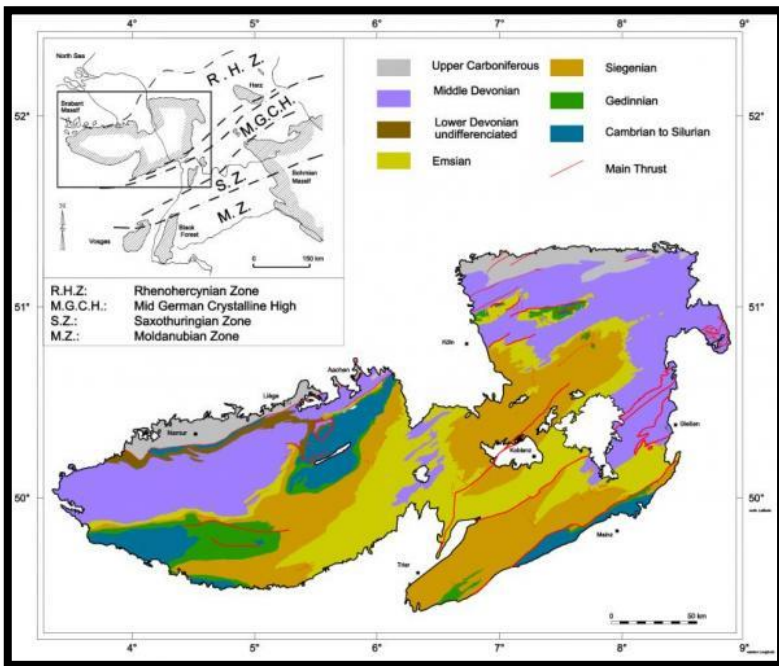
Het laaggebergte die zich uitstrekt ver België, Duitsland en Luxemburg.

De rijn snijdt het plateau in een oostelijk en westelijk deel.

- Het Massief van Brabant

Dit is een stabiel stuk van de aardkorst, die zich uitstrekt vanaf Maastricht tot over Noord-België en zeeland.

De oudste gesteenten zijn steenkool, kalksteen en krijt.

1.2. Economische

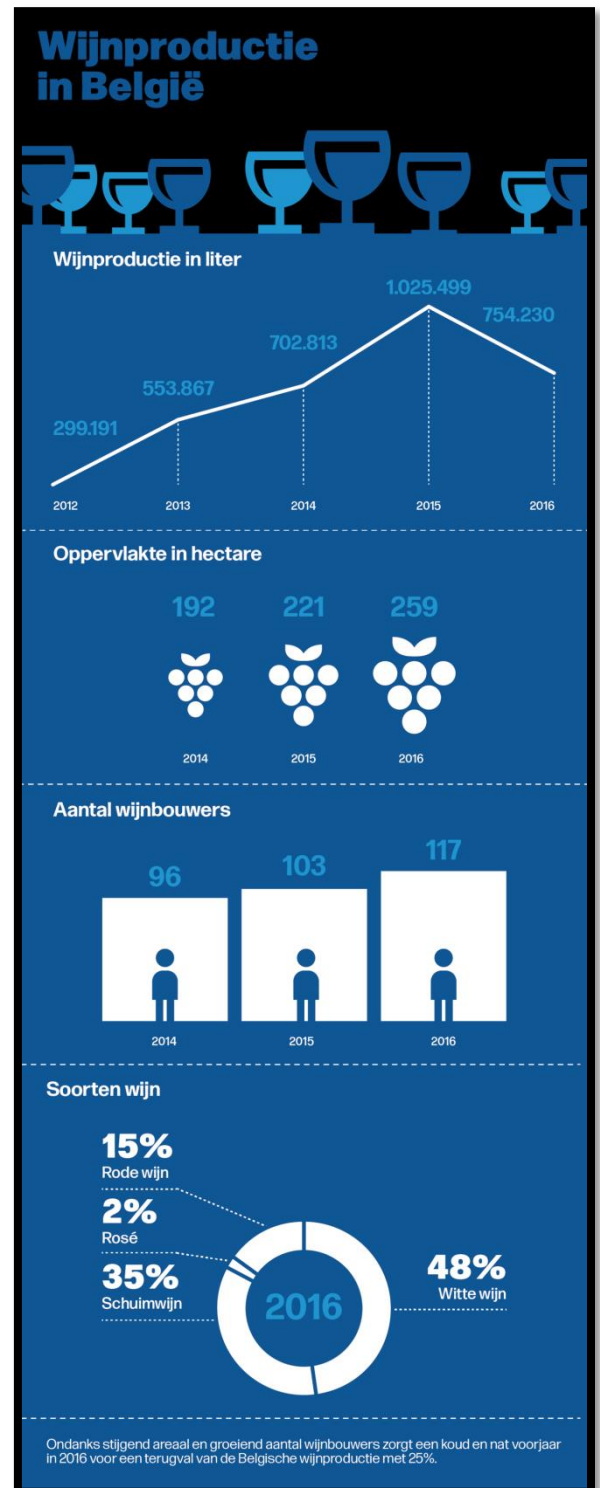
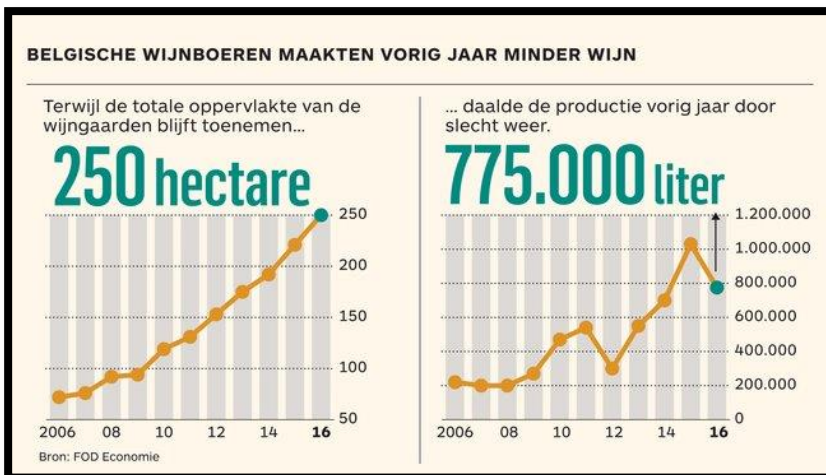
Belgische wijnen zitten de laatste jaren in opmars.

Behalve in 2016, hier was er een daling door het slechte weer.

Dit kan je terug vinden in mijn tabel bij punt 5 bijlagen.

Enkele cijfers van de Belgische wijnbouw

- 117 erkende wijnbouwers in België
- 46% schuimwijn
- 32% witte wijn
- 10% rode wijn

1.3. Gescheidenis van de wijnbouw in België.

830	Eerste bewijzen van wijnbouw te Gent, Hoeilaart en Luik.
1458	De graanprijzen stijgen en voor wijn is dit een rampjaar. Het gevolg dat veel wijnbouwers hun ranken uitrekken en naar graanteelt overschakelen
1560	De wijnmakerij zit in het slop, vele wijngaarden zijn omgevormd tot graanakkers.
1850	De wijnbouw is bijna hellemaal verdwenen in België
1945	Clos Bois Marie , De enige wijngaard wordt verwoest door Duitse bombardementen
1962	Jaen-bellefroid startte met 200 stokken en Haspengouw
1962	Charles legot plant een wijngaard aan in Hoei, Clos Bois Marie
1964	Nieuwe start van de Belgische wijnbouw.
1972	Enkele hagelanders steken de koppen bij elkaar en besluiten weer aan wijnbouw te doen. Zo ontstaat Domein Tempelberg. Dit bestaat nog tot heden. In Houwaart wordt er een wijnbouwschool opgericht.
1990	Jaap van Rennnes koopt Kasteel Genoels-Elderen met 6,5 Ha wijngronden
1997	Op 9 juli werdt de eerste GOB "Gecontrleerde OorsprongsBenaming erkend De GOB Hagelandse wijn. Door Minister Luc Van den Brande.
2000	De GOB : Haspengouw
2004	AOC Côtes de Sambre et Meuse Tafelwijn : Vin de Pays des Jardins de Wallonie.
2005	GOB Heuvellandse wijnen. Vlaamse Landwijn
2008	Cremant de Wallonie
2010	VZW Belgische wijnbouwers : een professionele vereniging
2017	BOB Maasvallei

Figuur 3 ijzerzandsteen

1.4. Bodem

Druivelaars groeien op alle bodems. De grond mag echter niet te rijk zijn, maar eerder schraal.

Op een vruchtbare bodem groeit een druivelaar zeer goed en geeft veel vruchten.

Dit gaat echter ten koste van de kwaliteit. Hoe rijker de ondergrond is hoe minder zwaar de wortels moeten werken en zoeken naar voeding, dus hoe eenvoudiger de wijnen.

Streken met leem, zand, mergel en ijzerzandsteen zijn dus zeer geschikt voor de wijnbouw.

De ijzerzandsteen neemt tijdens de dag de warmte op en geeft die 's nachts af.

De harde zandsteen is mee verantwoordelijk voor de mooie minerale impressies van de witte wijnen.

De leemlaag in de ondergrond maakt de wijn diep van kleur.

Deze wijn is ook meer gecorseerd dan wijn van druiven geteeld op een kalklaag, die dan weer een wijn geven met een hoog alcoholgehalte en een verfijnd aroma.

Ook de ondergrond is van groot belang omdat de wortels in de diepte moeten kunnen doordringen.

Voor de wijnbouw is het van belang dat de grond water en lucht doorlaat. De grond mag dan ook niet te zwaar zijn.

1.5. Klimaat

In België kent men een gematigd zeeklimaat met milde winters, milde zomers en neerslag gedurende het hele jaar.

Dit klimaat heeft België te danken aan de invloed van de Noordzee.

De Noordzee zorgt voor een afkoelend effect in de zomer en verwarmend in de winter, met als gevolg dat er milde winters en milde zomers.

België kent 3 klimaat zones

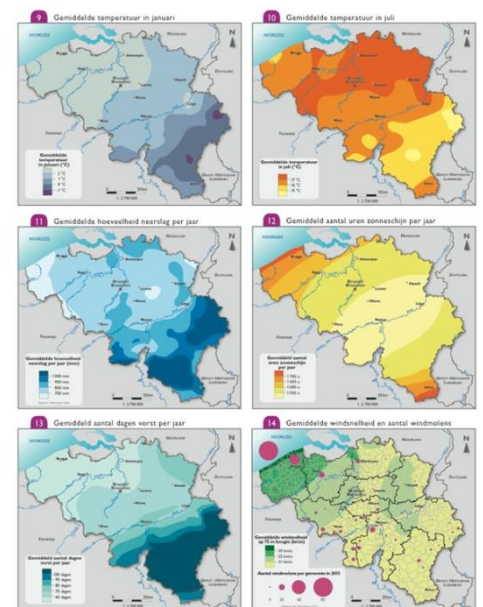
- In het midden van België is een gewijzigd zeeklimaat
- In de Ardennen een gewijzigd landklimaat vanwege de Bergen
- En in de overige delen van België het normale gematigde zeeklimaat

Daarnaast hebben we in België ook nog verschillende Mesoklimaten.

Deze hebben te maken door de invloed van een rivier, bos en heuvel/berg.

Ook de verschillen in bodem zijn hier belangrijk.

Deze zorgen ervoor dat de wijngaard een specifiek klimaat heeft.

1.6. Druivenrassen

De druivenrassen die in de in België mogen geplant worden moeten afkomstig zijn van de *Vitis Vinifera* en kruisingen tussen *Vitis Vinifera* en andere soorten. Met andere soorten bedoelt men Amerikaanse en/of Aziatische druivenstokken en hiervan bekomt men hybriden.

Een Hybride is een *Vitis Vinefera* (Europese druivenstok) en een andere *Vitis* soort Amerikaans of Aziatische.
Een kruising zijn 2 *Vitis Vinefera*'s.

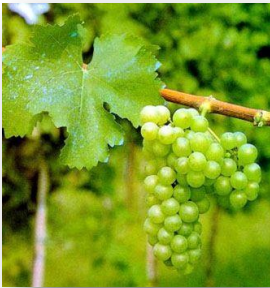
Je kan hier dus druiven vinden zoals de Cabernet Cortis (Cabernet Sauvignon x Solaris- hybride).
En druiven zoals Cabernet Dorsa (Cabernet Sauvignon x Dornfelder – klassieke kruising).

Het voordeel van hybride is dat de druivenrassen resistenter zijn aan ons koeler klimaat. Vb aan de meeldauw en valse meeldauw en voorjaarsvorst.

Een nadeel is wel dat sommige hybriden een foxy smaak kan geven en deze wordt niet door iedereen gewaardeerd.
Deze smaak is het Anthranilzuur. Deze komt voor in de Oost Amerikaanse druiven voor. Dit zuur gaat in de wijn een chemische reactie aan met de alcohol waardoor er een onaangename geur ontstaat die men "foxy" noemt.

In België is er een grote discussie op vlak van kruisingen en hybriden en hoe deze toegelaten zijn in bepaalde BGA en GOB/BOB. Sommige wijnbouwers zweren bij klassieke rassen – kruisingen.

1.6.1 Witte druivenrassen

- Chardonnay

- **Herkomst:** Kruising van Pinot Noir x Gouais Blanc. Komt uit Bourgogne en Champagne Frankrijk.
- **Druivelaar :** Zeer productief en vroegrijp
- **Gevoeligheden/ resistentie :** Gevoelig voor echte meeldauw, Coulure , Millerandage en Botritis.
- **Wijn :** leent zich gemakkelijk tot een grote opbrengst.
- **Waar toegelaten :** Heuvelland , Hageland , Haspengauw, Côtes de Sambre et Meuse, Vlaamse Mousserende kwaliteitswijn en Waalse Mousserende kwaliteitswijn.

- Kerner

- **Herkomst :** kruising van de Schiava Grossa(Trollinger) x Riesling
- **Druivelaar :** productieve druif. Maar rijpt laat.
- **Gevoeligheden/ resistentie :** gevoelig voor echte meeldauw. Vorstbestendig.
- **Wijn:** lijkt op riesling maar heeft minder aciditeit en finesse. Soms muscaatachtige geuren.
- **Waar toegelaten:** Hageland, Heuvelland en Haspengauw.

- Auxerrois

- **Herkomst :** een zus van de Chardonnay – afkomstig van de Pinot en de Gouais Blanc. Afkomstig van Elzas en Lotharingen
- **Druivelaar :** Vroegrijpende druif
- **Gevoeligheden/ resistentie :** Gevoelig aan valse meeldauw en vooral aan echte meeldauw.
- **Wijn :** een variëteit met een lage zuurtegraad, zeer geschikt voor Noordelijke klimaten. Gedijt goed op kalkgronden. Een eerder neutrale smaak, bij beperking in oogstvolume is deze rijk en honingachtig.
- **Waar toegelaten:** Heuvelland , Hageland , Haspengauw, Côtes de Sambre et Meuse, Vlaamse Mousserende kwaliteitswijn en Waalse Mousserende kwaliteitswijn.

- Muller Thurgau

- **Herkomst :** Een kruising van de Riesling en de Madeleine Royal (Herman Müller -1882.)
- **Druivelaar :** zeer productief en vroegrijp
- **Gevoeligheden/ resistentie :** Gevoelig aan valse en echte meeldauw.
- **Wijn:** Zacht , vrij aromatische. Kan zeer goed zijn als het rendement zeer laag ligt
- **Waar toegelaten :** Heuvelland , Hageland , Haspengauw, Côtes de Sambre et Meuse,

- Pinot Blanc

- **Herkomst** : een oud druivenras familie van de Pinot Noir.
- **Druivelaar**: een vroegrijpende druif. Productiever dan andere Pinots.
- **Gevoeligheden/ resistentie**: Resistent tegen koude, gevoelig voor echte en valse meeldauw.
- **Wijn** : zachte en fruitge wijnen
- **Waar toegelaten** : Heuvelland , Hageland , Haspengauw, Côtes de Sambre et Meuse, Vlaamse Mouserende kwaliteitswijn en Waalse Mouserende kwaliteitswijn.

- Johanitter

- **Herkomst** : een hybride van (Seyve Villard 12-481 x (Pinot Gris x Chasselas)) x (Riesling x Pinot Gris)
- **Druivelaar**: Tamelijke vroegrijpende druif
- **Gevoeligheden/ resistentie**: Gevoelig voor valse meeldauw
- **Wijn** : een heldere en levendige structuur met sterke zuren.
- **Waar toegelaten** : Heuvelland , Hageland , Haspengauw, Côtes de Sambre et Meuse.

- Pinot Gris

- **Herkomst** : een oud druivenras familie van de Pinot Noir.
- **Druivelaar**: vroeg rijpende druif. Weinig productief
- **Gevoeligheden/ resistentie**: Gevoelig voor echte en valse meeldauw.
- **Wijn**: Zeer aromatisch, zalvend en zacht met lage aciditeit
- **Waar toegelaten**: Heuvelland , Hageland , Haspengauw, Côtes de Sambre et Meuse, Vlaamse Mouserende kwaliteitswijn en Waalse Mouserende kwaliteitswijn.

- Siegerrebe

- **Herkomst** :Kruising van Madeleine Angevine x Savagnin Rose (Georges Scheu 1929)
- **Druivelaar** : Een vroegrijpende druif
- **Gevoeligheden/ resistentie** : Gevoelig aan lentevorst
- **Wijn** : Lage aciditeit en hoog suikergehalte.
- **Waar toegelaten** : Heuvelland , Hageland , Haspengauw, Côtes de Sambre et Meuse

- Solaris

- **Herkomst** : een Hybride van de Merzling x Geisenheim GM 6493 – een verre verwant van Riesling en Pinot Gris.
- **Druivelaar** : Vroegrijpende druif
- **Gevoeligheden/ resistentie** : Gevoelig voor misbloei, resistent tegen meeldauw
- **Wijn** : zeer hoog suikergehalte, terwijl het zuurgehalte en de structuur goed behouden blijven.
- **Waar toegelaten** : Hageland, Heuvelland en Haspengouw.

- Wurzer

- **Herkomst** : een kruising van Müller –Thurgau X Gewürstraminer. Gekweekt in 1932. Genoemd naar zijn kruidige smaak
- **Druivelaar** : Tameilijk vroegrijpende druif
- **Gevoeligheden/ resistentie** : resistent tegen koude , valse en echte meeldauw .
- **Wijn** : tamelijk lage aciditeit , redelijke suikergehalte
- **Waar toegelaten** : Hageland en Haspengouw

1.6.2. Rode druivenrassen

Regent

- **Herkomst** : Een Duits Hybride tussen de Diana x Chambourcin
- **Druivelaar** : Vroegrijpende druif
- **Gevoeligheden/ resistentie** : resistent tegen koude, valse en ecte meeldauw
- **Wijn** : volle rijke wijn met veel alcohol. Zachte tannines en veel fruit
- **Waar toegelaten** : Heuvelland , Hageland , Haspengauw, Côtes de Sambre et Meuse

Rondo

- **Herkomst** : een kruising van Zarya Severa x St. Laurent.
- **Druivelaar** : Vroegrijpende druif
- **Gevoeligheden/ resistentie** : resistent tegen meeldauw en Botrytis
- **Wijn** : fruitige donkerrode wijnen , soms met een Bourgogne karakter.
- **Waar toegelaten** : Heuvelland , Hageland , Haspengauw en vlaamse landwijn.

Cabernet Dorsa

- **Herkomst** : Een kruising tussen de Cabernet Sauvignon x Dornfelder
- **Druivelaar** : voegrijpend maar later dan de Regent(zie hierboven)
- **Gevoeligheden/ resistentie** : Gevoelig aan valse meeldauw
- **Wijn** : intense kleur en volmondige tannines
- **Waar toegelaten** : Heuvelland , Hageland , Haspengauw, Côtes de Sambre et Meuse

- Pinot Noir

- **Herkomst** : Oude druivenras en heeft veel verschillende expressies (Blanc, Gris, Meunier en Noir)
- **Druivelaar** : Vroegrijpende druif
- **Gevoeligheden/ resistentie** : Gevoelig aan valse en echte meeldauw
- **Wijn** : Zachte, charmante fruitige wijnen die zeer delicaat en finesserijk zijn.
- **Waar toegelaten** : Heuvelland , Hageland , Haspengauw, Côtes de Sambre et Meuse, Vlaamse Mousserende kwaliteitswijn en Waalse Mousserende kwaliteitswijn.

- Pinot Meunier

- **Herkomst** : Oude druivenras en familie van de Pinot Noir
- **Druivelaar** : Vroegrijpende ras nog vroeger dan de Pinot Noir
- **Gevoeligheden/ resistentie** : Gevoelig aan valse en echte meeldauw
- **Wijn** : bijna uitsluitend voor het maken van mousserende wijnen
- **Waar toegelaten** : Vlaamse Mousserende kwaliteitswijn en Waalse Mousserende kwaliteitswijn.